

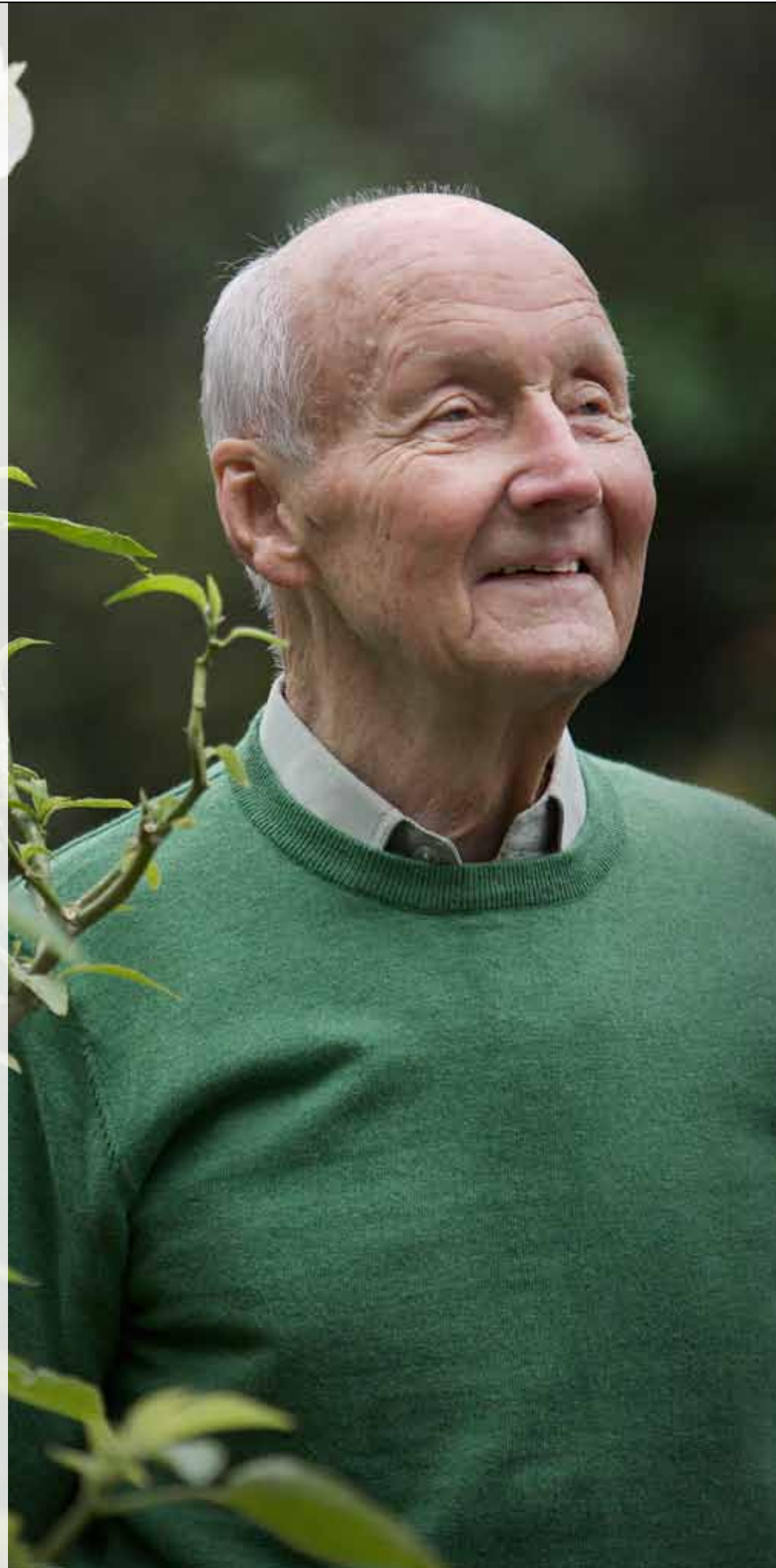
Oud-anesthesioloog Jan Beiboer (1928) voer als scheepsarts op de walvisvaarder Willem Barendsz. Hij werkte onder meer op Nieuw-Guinea en deed na twintig jaar AMC dertien missies voor het Internationale Rode Kruis. Het verhaal van een jongen uit Staphorst die de wereld introk.

“Ik beloofde mijn vrouw Pauline altijd: ik kom heelhuids terug. Maar in 1992 ging het in Somalië bijna mis. Er woedde een burgeroorlog. In de hoofdstad Mogadishu hadden we voor de vele gewonden een gevangenis ingericht als ziekenhuis. Wij behandelden tegenstanders van warlord generaal Mohammed Farrah Aidid. Dat wakte zijn woede. Op een dag vielen zijn mannen het ziekenhuis binnen. Door qat opgewonden kerels zwaaiden met hun kalasjnikovs en dwongen ons op hun terreinwagens. We reden door de woestijn. Er werd geschoten. Als teken van onze neutraliteit hield ik een Rode Kruis-vlag omhoog. We overleefden het lugubere avontuur, na een dag gijzeling liet Aidid ons gaan.

Eenmaal terug in Nederland kreeg ik al gauw weer telefoon. Ze zochten iemand voor Afghanistan. Daar ging ik weer. Waarom? Je kent de situaties in conflictgebieden, je kunt er veel doen. Ik heb jaren in het AMC gewerkt, maar ik voelde me veel productiever tussen de ernstig gewonden, de vechtjassen en de vrouwen en kinderen in vluchtelingenkampen.

Dikwijls dreigde er gevaar, maar we vertrouwden erop dat het Rode Kruis-embleem ons zou beschermen. Dat deed het niet altijd. In Kabul hadden we in een villa van een rijke Afghaan operatiekamers ingericht. Op het dak stond een Rode Kruis-vlag. Door dat dak vloog een granaat naar binnen, terwijl we aan het opereren waren. ‘Naar de schuilkamer’, werd er geroepen. Maar wij konden niet weg, we hadden een patiënt onder narcose.

Ik ben altijd reislustig geweest. Na mijn afstuderen vroeg dokter Nico Teljer,

‘Geen tijd om bang te zijn’

studievriend van mijn vader, me mee als scheepsarts op de walvisvaarder Willem Barendsz. Een expeditie naar Antarctica; zeker vanuit Staphorst een verre horizon.

In dat strenggelovige dorp ben ik geboren. Mijn vader was er huisarts. Ik bracht veel tijd door bij een boer: koeien melken, varkens helpen slachten, met de mestkar het land op. In de oorlog was onze middelbare school vaak door de Duitsers bezet. Dan assisteerde ik mijn vader in zijn praktijk. Fracturen gipsen, wonden hechten, kiezen trekken, lachgasnarcose; vaardigheden die later van pas zouden komen.

In november 1956 vertrok de Willem Barendsz. vanuit Rotterdam. Via Curaçao voeren we naar Kaapstad. Daar kwamen driehonderd Zuid-Afrikanen aan boord, die als *Hakiboy's* grote stukken walvispek naar de kookketels moesten slepen. Dokter Teljer en ik keurden die mannen. Dat moest goed gebeuren. Met zwakkelingen zat je vier maanden opgescheept op zee. Ik heb daar in de haven vooral veel rotte kiezen getrokken. Die hadden ze voor ons opgespaard, omdat de tandarts in Kaapstad ze onverdoofd extraheerde.

Teljer en ik hadden een operatiekamer op het fabrieksschip. Er kwamen mannen binnen met handverwondingen, peesletsels en fracturen. Wat wil je. Ze slachtten de walvissen met grote flensmessen en stoomzagen op een glibberig dek met geregeld stevige deining. En ze werkten twaalf uur achtereen.

Naast de lange poli-uren met eindeloze verbandwisselingen, proefde ik 's ochtends in de keuken om elf uur het eten. Als de dokter zei dat het goed was,

konden de bemanningsleden er niet over klagen. Verder deed ik de inspectie van de hutten en de wasplaatsen en schonk ik elke dag om 12.30 uur de borrel voor de kapitein en de hoofdofficieren.

Op vrije ogenblikken wroette ik soms in walviskarkassen van 80 ton. De bekende cetoloog dr. A.B. van Deinse had mij verzocht enkele bekkenbotten mee te nemen; het rudimentair bekken bewijst dat de walvis heel vroeger een landzoogdier is geweest. De rest van mijn vrije tijd vulde ik met een chromosoomonderzoek van de 50 kg wegende walvistestikels.

In het seizoen 1956/57 zijn er 1422 walvissen geschoten. Tijdens mijn reis van zes maanden voer ik ook acht dagen

‘Ik voelde me veel productiever tussen de ernstig gewonden en de vechtjassen’

mee op de AM 6, een van de veertien walvisjagers. De jacht en het schieten met het harpoenkanon op die prachtige, grote dieren, die uit de diepte van de oceaan naar boven komen voor een ademhaling, waren spannend en indrukwekkend. Tegelijkertijd was het een afgrijselijk gezicht. Maar zo ging

het in die tijd. Het naoorlogse Nederland had grote behoefte aan walvisstraan, aan vetten voor de margarineproductie.

Nadat de Willem Barendsz. in mei 1957 weer in Nederland aanmerde, volgde ik een tropencursus en vertrokken mijn vrouw en ik met onze drie maanden oude zoon Frank naar Nieuw-Guinea. Hij is later oceanograaf geworden. Tegenwoordig voedt Frank me met de nieuwste researchontwikkelingen over walvissen.

In de jungle in Nieuw-Guinea hield ik me aanvankelijk bezig met malaria-, framboesia- en tuberculosecampagnes vanuit een klein ziekenhuis. Later kreeg ik als gouvernementsarts in het bergland in de Baliemvallei de taak het gezondheidspatroon van de Dani te evalueren, die nog in het stenen tijdperk leefden. Er werd veel gevochten tussen twee stammen; ik had het vooral druk met speer- en pijlverwondingen.

Onze andere twee zonen, Luit en Paul, zijn op Nieuw-Guinea geboren, bij kaarslicht. Elektriciteit was er niet. Tussen dat vechtlustige volk hebben we ons nooit onveilig gevoeld. Met mijn vernuftige instrumenten en penicilline tegen framboesia bouwde ik al gauw een fraaie reputatie op. In hun ogen was ik de wonderdokter.

Tijdens de missies die ik later als medisch coördinator voor het Internationale Rode Kruis deed – in Thailand/Cambodja, Pakistan, Somalië, Ethiopië, Afghanistan, Oeganda, Soedan, Irak, Tadjikistan en Kirgizistan – moest ik wel voortdurend alert zijn. Maar angst? Nee, je hebt geen tijd om bang te zijn. Gelukkig ben ik altijd heelhuids thuisgekomen, dat had ik Pauline immers beloofd.